

**AANBEVELING BIJ DE
LOOPBAANPROBLEMATIEK VAN DE VORSER IN DE HOGESCHOLEN**

AANBEVELING BIJ DE

LOOPBAANPROBLEMATIEK VAN DE VORSER IN DE HOGESCHOLEN

1. Inleiding

In het kader van de discussie in de commissie Wetenschapsbeleid (CWB) van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB) rond de loopbaan van de onderzoeker, wordt de situatie van de assistenten en de vorsers in de hogescholen als een specifiek probleem onderkend. De VRWB en zijn commissie Wetenschapsbeleid hebben er een uitvoerige bespreking aan gewijd en de probleemstelling trachten te schetsen. De discussie verliep eerder moeizaam, omwille van het ontbreken van een volledig beeld van de zeer gedifferentieerde situatie in de diverse hogescholen. Bovendien bleek het zeer moeilijk om het debat te beperken tot het specifiek probleem van de onderzoekers in de hogescholen.

Toch hebben de VRWB en zijn commissie Wetenschapsbeleid gepoogd de kernproblemen te detecteren, die als basis dienden voor de hierna volgende aanbeveling.

—

2. Probleemstelling

2.1. *De organisatie*

De organisatie van het onderwijs in de hogescholen is decretaal vastgelegd. Er zijn opleidingen van één cyclus (het korte type) en opleidingen van twee cycli (het lange type). Bij deze laatste vindt men o.m. de industrieel ingenieurs, de architecten, de licentiaten, de licentiaten-vertaler/tolk en de meesters (kunstonderwijs).

Voor de opleidingen van één cyclus worden (hoofd-)lectoren en (hoofd-)praktijklectoren ingezet, sporadisch ook (hoofd)-docenten en (gewoon) hoogleraren. Voor de opleidingen van twee cycli zijn dat assistenten, doctor-assistenten, werkleiders, (hoofd)-docenten en (gewoon) hoogleraren.

2.2. *De doctoraatsvereiste*

De normale weg voor een aanstelling als doctor-assistent, docent of hoogleraar in een hogeschool, is het behalen van een doctoraat. Voor burgerlijk ingenieurs werd een tijdelijke afwijking van de doctoraatsvereiste toegestaan voor diegenen die

bij de inwerkingtreding van het hogeschooldecreet reeds les gaven in hogescholen.

Maar nu geldt algemeen voor iedereen de doctoraatsvereiste voor de toegang tot het ambt van doctor-assistent, docent of hoogleraar.

Daarnaast bestaat er tevens de mogelijkheid om een persoon, die een belangrijke beroepservaring heeft opgebouwd van 15 jaar buiten het onderwijs, aan te stellen als docent, zonder doctoraatsvereiste. Deze mogelijkheid werd ingevoerd op vraag van de hogescholen zelf, daar hun opleiding sterk betrokken is op het werkveld.

2.3. Vaste en tijdelijke assistenten

In de hogescholen zijn er meerdere assistenten en werkleiders, die geen carrière als docent en hoger ambiëren. Het gaat om licentiaten en eigen afgestudeerden van de twee-cycli-opleiding. Zij kunnen wel vastbenoemd worden.

Er stelt zich een tijdelijk probleem wat betreft het vast benoemen van assistenten. Een tijdelijke aanstelling als assistent kan maximaal 8 jaar duren. Maar door de regel dat er slechts 64% vastbenoemden mogen zijn, zal het in de meeste hogescholen nog wel 10 à 12 jaar duren voordat er een nieuwe vaste benoeming van assistent kan gebeuren. De hoop leeft dus bij de assistenten om een doctoraat te behalen en om langs de toegang tot het ambt van doctor-assistent, docent of hoogleraar toch in het hoger onderwijs aangesteld te kunnen blijven.

2.4. Recht op onderzoek

Elke tijdelijke voltijdse assistent heeft decretaal het recht om halftijds aan onderzoek te doen. Dit betekent dat hij of zij, indien van dit recht gebruik wordt gemaakt, ook maar halftijds kan ingezet worden voor onderwijs.

Het halftijds vrijstellen voor onderzoek heeft een impact op de onderwijslast. Dit is dan ook zeer moeilijk voor de departementen binnen de hogescholen.

Het aantal doctorandi in de hogescholen is actueel zeer laag, een 2 à 5 per hogeschool (1,5 à 4 % van het totaal assistenten). Ook zijn er heel weinig vorsers, die via parallelle kanalen, zoals FWO of IWT, gefinancierd worden. Bovendien bestaan er grote cultuurverschillen tussen de diverse disciplines.

Het recht om halftijds aan onderzoek te doen, brengt met zich mee dat sommige hogescholen bij de aanwerving van assistenten eerder geneigd zijn om jonge doctors te recrutereren.

2.5. Doctoraat voor hogeschool-gediplomeerden (HO2C)

Voor hogeschool-gediplomeerden (HO2C), die een doctoraatsonderzoek wensen aan te vatten, stelt zich het probleem dat er geen specifieke doctoraatsopleiding bestaat, die aansluit bij de eigen vooropleiding. De universiteiten kennen immers enkel doctoraten toe, die aansluiten bij hun eigen opleidingen. Dit betekent dat een hogeschool-gediplomeerde (HO2C), kandidaat doctorandus, zich moet aanpassen vermits de Vlaamse universiteiten verwachten dat hij of zij een extra vooropleiding volgt.

Deze vooropleiding is de facto zeer gedifferentieerd. Voor sommigen wordt een bijkomende opleiding van een half jaar gevraagd, voor andere gaat het zelfs om anderhalf jaar.

Recent (juni 1997) formuleerde de VLIR aanbevelingen gericht aan de faculteiten m.b.t. de toelating van hogeschool-gediplomeerden (HO2C) tot het doctoraat. Ondanks de autonomie die decretaal aan de universiteiten werd toebedeeld inzake de toelating tot het doctoraat van afgestudeerden van een hogeschoolopleiding van twee cycli, geeft de VLIR er duidelijk de voorkeur aan om via interuniversitair overleg tot interuniversitaire afspraken te komen met betrekking tot de invulling van deze decreetsbepaling.

In het buitenland en met name Nederland is er meer flexibiliteit. Dit heeft ook te maken met het feit dat een aantal opleidingspakketten, die hier in de hogescholen zijn ondergebracht, in het buitenland binnen de universiteiten zitten.

2.6. Projectmatig onderzoek in de hogescholen

De hogescholen hebben decretaal drie opdrachten, onderwijs, projectmatig onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. Het projectmatig onderzoek dat in de hogescholen wordt uitgevoerd is veelal onderzoek op middellange en korte termijn, alsook van het type troubleshooting. Dit soort onderzoek is niet geschikt om een doctoraat te behalen. Wel kunnen de eigen assistenten zonder doctoraat hiervoor worden ingezet.

3. AANBEVELING

Algemeen

3.1. De probleemstelling inzake de assistenten en vorsers in de hogescholen situeert zich rond twee kernproblemen:

(1) de assistenten in de hogescholen hebben zoals universiteitsassistenten het recht om 50% van hun tijd te besteden aan onderzoek ter voorbereiding van een doctoraat; de besturen van de hogescholen ervaren dit als een probleem, daar deze assistenten voor 50% van hun tijd niet beschikbaar zijn voor het invullen van de onderwijsopdracht;

(2) de organisatie van de toegang tot de doctoraatsopleiding voor hogeschool-gediplomeerden (HO2C), opdat achteraf ook meer eigen afgestudeerden zouden kunnen worden ingezet in de twee cycli-opleidingen, wat een belangrijke meerwaarde zou betekenen.

De doctoraatsvereiste

3.2. De VRWB onderschrijft, in het bijzonder voor jonge docenten, de doctoraatsvereiste voor een aanstelling als doctor-assistent, docent of hoogleraar in een hogeschool, daar dit de onderwijskwaliteit zal bevorderen. Maar daar de opleiding in de hogescholen nauw aanleunt bij de beroepspraktijk, is de VRWB er tevens voorstander van dat ook mensen uit de beroepspraktijk, die een belangrijke beroepservaring van 5 à 10 jaar hebben opgebouwd, eveneens in de graad van docent moeten kunnen worden aangesteld.

De hogescholen dienen er echter wel over te waken dat al hun docenten over een voldoende hoog competentieniveau beschikken.

Vaste en tijdelijke assistenten

3.3. De vraag kan gesteld worden naar de wenselijkheid van vast aangestelde assistenten. Valt het niet te overwegen om zoals in de universiteiten, uitsluitend tijdelijke assistentenmandaten toe te kennen?

Een belangrijk argument voor vaste assistentenmandaten in de hogescholen, vindt men in het feit dat eigen afgestudeerden van de hogescholen de kans moeten blijven hebben om vast aangesteld te worden als assistent, met na een aantal jaren een bevordering tot werkleider. Voor de hogescholen is het immers belangrijk om ook eigen afgestudeerden te kunnen inzetten en zo beter voeling te houden met mensen uit de eigen opleiding.

3.4. Het zou aangewezen zijn om in de hogescholen de periodes van tijdelijke assistentmandaten te beperken. De ervaring leert dat langdurige, tijdelijke assistentschappen vaak sociale problemen induceren, wanneer zij niet kunnen uitmonden in vaste benoeringen. Tevens werkt een te lange duur van het mandaat meestal verlagend m.b.t. de kansen om een industriële carrière aan te vatten.

Recht op onderzoek

3.5. Het moet duidelijk zijn dat het tot de opdrachten van de universiteiten behoort om vorsers op te leiden via het voorbereiden van een doctoraat. Dit is dus geen taak voor de hogescholen, die hun eigen opdrachten en doelstellingen hebben.

3.6. Doctoreren gebeurt in de universiteit. Daar wordt in de regel vier jaar voor uitgetrokken. Ook assistenten in de hogescholen moeten voldoende tijd krijgen om een doctoraat in een universiteit te kunnen voorbereiden.

3.7. In de universiteiten zijn de assistenten belast zowel met onderzoek (minstens 50%, in veel universiteiten is dit meer) als met onderwijstaken. Of de assistenten hun onderwijstaken uitoefenen in de universiteit of in een hogeschool kan niet terzake zijn, als ze maar voldoende tijd krijgen om onderzoek te doen.

3.8. Voor vele faculteiten zou een grotere samenwerking met de hogescholen zeer bevruchtend kunnen zijn. Natuurlijk gegroeide contacten tussen universitaire groepen en hogeschoolafdelingen zijn bovendien bevorderlijk voor de doctoraatskansen van hogeschoolassistenten

3.9. Het vrijstellen voor onderzoek is vooral een kwestie van financiering. De hogescholen vinden het moeilijk de loonlast te dragen van mensen die elders aan onderzoek doen. Indien een financiële analyse dit bevestigt, moet de overheid dan ook zoeken naar mogelijke oplossingen. Het moet technisch eenvoudiger worden gemaakt dat zoveel mogelijk mensen in contact worden gebracht met onderzoek.

3.10. Hogeschoolafgestudeerden en -assistenten zouden toegang moeten krijgen tot de bestaande kanalen, die predoctorale beurzen toekennen, zoals nu reeds het geval is bij het IWT. De VRWB wenst echter niet dat er voor hen specifieke modaliteiten zou worden ingevoerd. Zij zullen op basis van kwaliteitscriteria in competitie zijn met de andere kandidaten.

3.11. Sommige hogescholen zijn eerder geneigd om jonge doctors te recruteren voor het assistentschap. Dit druist in tegen de bedoeling van de decreetgever. Die hogescholen doen dit omdat zij al weinig ruimte hebben om assistenten aan te werven, die ze dan nog voor 50 % zouden moeten vrijstellen van onderwijstaken, omwille van hun recht op onderzoek. Het recruteren van jonge doctors is gewoon een handigheidje om werkuren te recupereren. Hogescholen kunnen immers geen beroep doen op andere kaders van vorsers die, weliswaar beperkt, kunnen worden ingezet voor onderwijsbegeleidingstaken.

3.12. Bij de recrutering van assistenten en docenten speelt uiteraard ook de markt. Voor sommige disciplines vindt men gemakkelijk doctors voor een assistentschap, voor andere disciplines ligt dat buitengewoon moeilijk.

Doctoraat voor hogeschool-gediplomeerden (HO2C)

3.13. De toegang tot de doctoraatsopleiding behoort tot de verantwoordelijkheid van de universiteiten.

3.14. Een zekere selectie bij de toegang tot de doctoraatsopleiding is aangewezen. Voor academisch afgestudeerden komen de behaalde graden in aanmerking. Voor hogeschool-gediplomeerden (HO2C) zijn er naast gelijkaardige ook nog andere criteria en voorwaarden nodig.

3.15. De VRWB pleit voor het handhaven van homogene en hoge kwaliteitsvereisten naar het doctoraat toe en onderschrijft de VLIR-aanbevelingen van juni 1997 gericht aan de faculteiten m.b.t. de toelating van hogeschool-gediplomeerden (HO2C) tot het doctoraat.

3.16. Er moet worden op toegezien dat hogeschool-gediplomeerden (HO2C) de gewone toegangswegen tot een doctoraat niet omzeilen bv. via het behalen van andere licentiediploma's, die voor het beoogde doctoraatsonderzoek geen toegevoegde waarde betekenen.

Meer informatie

3.17. De divergentie tussen de diverse scholen en disciplines is groot. Meer informatie over de situatie van de onderzoekers in de verschillende hogescholen en per departement zou aangewezen zijn.

Tot besluit

3.18. *Het bestaande decreet voor de hogescholen komt niet tegemoet aan de doctoraatsproblematiek, zoals deze zich reëel stelt voor hogeschoolassistenten, en dient dus op dit vlak te worden bijgestuurd.*

Meer bepaald is het zo dat niet alle hogeschoolassistenten in aanmerking komen voor een doctoraatsopleiding of dit ambiëren. Ze hoeven dus niet allemaal te worden vrijgesteld voor onderzoek. De hogescholen zouden hiervoor zelf een selectie moeten kunnen doorvoeren. Het decreet moet hiervoor het kader creëren.

Verder dient in het decreet de tijd die een hogeschoolassistent krijgt om een doctoraat voor te bereiden, te worden vastgesteld rekening houdend met de voorbereiding voor toelating tot een doctoraatsopleiding en met zijn taken in de hogeschool zelf.

Elisabeth Monard
secretaris

Roger Dillemans
voorzitter